

Etika a sociální politika

J.B.Kozák kdysi dávno při zmínce o Jeremy Benthamovi provedl rozlišení: Bentham se prý má brát „spíše jako sociální politik, nežli etický teoretik“ (5680, V boji ..., str. 42). Slovo politika je – zejména dnes – příliš význačné; sám bych mluvil raději o „sociální technologii“ (či „technice“); k tomu nepochybně vede tzv. utilitarismus. Každá technika vyžaduje zachování určitých pravidel; sociální technika tedy vyžaduje zachování určitých zásad, neboť jejich nedodržení by mohlo ohrozit příslušný cíl, jehož se má dosáhnout. Tak např. když se lékař má rozhodnout, zda má ještě uměle udržovat pacienta při životě, záleží na tom, co je cílem: jde o udržení při životě za každou cenu – anebo je cílem nikoli jakýkoli, nýbrž důstojný život pacientův? Etické otázky se před něho staví teprve tehdy, když má stanovit, o jaký cíl jde, nikoli, když se má určit, jak toho cíle dosáhnout. Etickým problémem není, jakých prostředků má lékař použít k prodloužení života pacienta, neboť nepochybně má užít všech, které mu jsou dostupné (eventuelně které jsou dostupné jiným lékařům v dané době), ale takovým problémem je, kdy a zda vůbec má některý z těch prostředků odstavit, tj. rozhodnout, že další umělé prodlužování přežívání (třeba v bezvědomí) už „nemá smysl“. A něčím podobným je rozhodnutí nějaké vlády, že nebude zachraňovat třeba nějakou banku před krachem – to také ještě zdaleka není žádný etický problém, nýbrž problém technický či technologický, např. ekonomický apod. A právě proto nejde o etický problém, nýbrž o posouzení, co přinese větší škody pro společnost, eventuelně určitou část či vrstvu společnosti atd. Teprve poté, co hlubší analýza ukáže, jaké otázky jsou skryty za touto „sociální“ či „politickou“ kalkulací, je možno zkoumat etický aspekt celé záležitosti, který ovšem v takových případech bývá bohužel skryt nebo přímo zakrýván. Tomu ovšem nelze rozumět tak, že technické nebo technologické problémy musí být řešeny přednostně, zatímco ohledy mravní musí přicházet až v druhé řadě. Jde spíš o to, že etická „normy“ nelze vytrhovat z konkrétních a aktuálních okolností, nelze je aplikovat nesituačně a na situaci nezávisle. Co je však důležité: na etické problémy se však nikdy nesmí zapomínat !

(Písek, 110827-2.)